

O'zbekiston Ekologik
partiyasi

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY MAJLISI QONUNCHILIK PALATASI

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining
Iqlim o'zgarishi oqibatlarini kamaytirish va "yashil" iqtisodiyotga
o'tishni tezlashtirish masalalari bo'yicha komissiyasi

O'zbekiston Ekologik partiyasi fraksiyasi

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" ijtimoiy – iqtisodiy, siyosiy, ilmiy – ommabop jurnal

**“YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH VA EKOLOGIK
BARQAROR RIVOJLANISH BOSQICHLARIDA
ILG‘OR MUHANDISLIK MAKTABLARINI
SHAKLLANTIRISHNING MUAMMO VA YECHIMLARI”
Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi**

2025-YIL 3-DEKABR

**Republican Scientific–Practical Conference
“CHALLENGES IN DEVELOPING ADVANCED
ENGINEERING SCHOOLS FOR GREEN ECONOMY
AND ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY”**

3 DECEMBER 2025

**Республиканская научно-практическая конференция
«ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПЕРЕДОВЫХ
ИНЖЕНЕРНЫХ ШКОЛ В РАЗВИТИИ ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ»**

3 ДЕКАБРЯ 2025 ГОДА

10-MAXSUS SON

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 183 sahifa.
2025-yil, dekabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

OLIY TA'LIMDA EKO-TURIZMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI OROLBO'YI HUDUDINING EKOLOGIK BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH.....	8
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich	
“YASHIL ENERGETIKA” – O‘ZBEKISTONNING YASHIL VA SOG‘LOM KELAJAGI IQTISODIYOTIMIZNING YANGI DRAYVERI.....	11
Abdushukur Hamzayev	
BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA EKOLOGIK MADANIYATNING AHAMIYATI.....	14
Xodjayeva Mohira Mirzaxmadovna	
O‘ZBEKISTON HUDUDLARIDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISH: IQTISODIY, EKOLOGIK VA IJTIMOY TRANSFORMATSIYA YO‘NALISHLARI.....	17
Xofizov Baxriddin Turdievich, Raximov Oybek Raimovich	
QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	21
Muxiddin Kalonov	
YASHIL IQTISODIY TRANSFORMATSIYA JARAYONIDA SOLIQ MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISHNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	25
Xudoyqulov Sadriddin Karimovich	
“YASHIL IQTISODIYOT”GA O‘TISH ASOSIDA “YASHIL O‘SISHNI” TA‘MINLASH: MUOMMO VA YECHIMLAR.....	28
Makhmudov Nosir Makhmudovich	
YASHIL OBLIGATSIYALAR: IQTISODIY FAOLLIK VA HISOB YURITISHNING DOLZARB MASALALARI.....	32
Norboy G‘anievich Karimov	
O‘ZBEKISTONDA “YASHIL IQTISODIYOT VA EKOLOGIK BARQAROR RIVOJLANISHDA ILG‘OR MUHANDIS MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHDA EKOLOGIK TA‘LIM MUAMMOLARI VA YECHIMLARI”.....	35
Nazarov Xolmurod	
YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHDA ILG‘OR MUHANDISLIK MAKTABLARI VA TEXNOPARKLARNING AHAMIYATINI AKADEMIK TA‘LIM JIHATIDAN TAKOMILLASHTIRISH.....	42
Sanjarbek Mirzaliyev Maxamatjon o‘g‘li	
KO‘P YILLIK DARAXTLARNI XATLOVDAN O‘TKAZISH, RAQAMLASHTIRISH VA ILMIY BAHOLASH TIZIMI: EKOLOGIK MONITORING VA SHAHARNING YASHIL INFRASTRUKTURASINI BOSHQARISH UCHUN ILG‘OR MODEL.....	44
Pirmuhamedov Ulug‘bek Botirovich	
MUMKIN BO‘LGAN MUQOBIL SUV MANBASI SIFATIDA YOMG‘IR SUVLARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	47
Khursanov Kamol Erkinovich	
HUDUDLARNING XUSUSIYATLARI ASOSIDA IJTIMOY HIMOYA XARAJATLARINI DIFFERENSIAL MOLIYALASHTIRISH MODELINI TAKOMILLASHTIRISH.....	50
Hakimov Feruz Xurshid o‘g‘li	
INDUSTRIYAL SANOAT EHTIYOJLARIGA MOS, INNOVATSIYALAR YARATISHGA QODIR MUHANDISLARNI TAYYORLASHDA ILG‘OR MUHANDISLIK MAKTABLARI VA “YASHIL” IQTISODIYOT INTEGRATSIYASINING STRATEGIK AHAMIYATI.....	53
Sherzod Qurbonov	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUB‘EKTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi	
ENERGIYA TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARNI JORIY QILISHDA YASHIL BUXGALTERIYANING ROLI.....	59
Tashmanov G‘olib Davronovich	

YASHIL BUXGALTERIYA VA YASHIL MOLİYANI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK DOLZARBLIGI	63
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING IJTIMOY-IQTISODIY TAHLILI	66
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA ISHLAB CHIQRISHNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	69
Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
АРХИТЕКТУРНЫЕ ПРИНЦИПЫ СОЗДАНИЯ БЕЗОПАСНЫХ И ДОСТУПНЫХ ВЕЛОДОРОЖЕК В УСЛОВИЯХ ПЛОТНОЙ ГОРОДСКОЙ ЗАСТРОЙКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	72
Абдуллаева Ситорабону Хасанжон кизи	
YASHIL MOLİYAVIY INNOVATSIYALAR VA ULARNING EKOLOGIK INFRATUZILMA MODERNIZATSIYASIDAGI ROLI	74
Tursunkulova Gulchiroy Burxonovna	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ИНКЛЮЗИИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ДО 2030 ГОДА.....	77
Алимова Азиза Шерзатовна	
SANOATDA YASHIL ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MARKETING YONDASHUVLAR	83
Abdullaev Elyorbek Odiljon o'g'li	
MODA SANOATIDA YASHIL MARKETING VA ISTE'MOLCHILARNING EKOLOGIK ONGINI RIVOJLANTIRISH.....	87
Ahmadjonova Rayhona Jasurbek qizi	
YASHIL ERP TIZIMLARINING KORXONALARDA BARQAROR RIVOJLANISH VA MARKETING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	91
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINI INNOVATSION MENEJMENT ASOSIDA YASHIL MARKETINGDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI QO'LLASH	95
Boltayeva Sitora Mirdjonovna	
HUDUDLARARO IJTIMOY TENGLIKNI TA'MINLASHDA YASHIL MARKETING INSTRUMENTLARINING AHAMIYATI	99
Ibrohimov Baxtrom Bog'dirovich	
OLIY TA'LIMDA YASHIL INNOVATSIYALARNI TARG'IB QILISH ORQALI XORIJIY TALABALAR OQIMINI OSHIRISH	103
Isamuqometov Shukurullo Asotullayovich	
YASHIL INNOVATSIYALAR ASOSIDA AGROMARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH VA MEVA SABZAVOT BOZORIDAGI NARX BARQARORLIGI MODELI	107
Isroilov Abdurashid Abduraxmanovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MIJOZLAR BILAN YASHIL RAQAMLI ALOQALARNI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI	112
Mirziyodova Gulnozaxon Ayubxon qizi	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI BILIMLARNI BAHOLASH TIZIMLARI VA ULARNING RAQAMLI IQTISODIYOTGA MOSLASHGAN ILG'OR YONDASHUVLARI	115
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MIJOZLAR BILAN YASHIL RAQAMLI ALOQALARNI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	119
Mirziyodova Gulnozaxon Ayubxon qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'IY TOLALARDAN FOYDALANISHDA BARQAROR TA'MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH	122
Raximov Furqat Jalolovich	
TIJORAT BANKLARIDA OMONAT HAJMINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING VOSITALARINING ROLI	126
Raximov Shoxrux Furqatovich	

PAXTA TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARINI JORIY ETISH VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH	130
Tadjiev Sa'dulla Muhitdinovich	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORLARIDA YASHIL INNOVATSIYALAR ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA MARKETING STRATEGIYASINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	134
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
ФИНАНСОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ И МЕЖДУНАРОДНОЕ КРЕДИТОВАНИЕ В КОНТЕКСТЕ ЗЕЛЁНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	138
Арзумянн Стелла Юрьевна	
XODIMLAR FAOLIYATINI BAHOLASHDA KPI ASOSIDAGI RAQAMLI PLATFORMANI JORIY ETISHNING IQTISODIY, TASHKILYIY VA TEXNOLOGIK SAMARADORLIGI.....	144
Shuhratov Ma'murjon Shuhrat o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA KPI KO'RSATKICHLARINI PROGNOZLASH VA BOSHQARUV QARORLARINI QO'LLAB-QUVVATLASHNING RAQAMLI MODELI	147
Shuhratov Ma'murjon Shuhrat o'g'li	
O'ZBEKISTON MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI SIFATINI OSHIRISHNING MUHIM SHARTLARI.....	150
Murodbek Boltaboyev	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	154
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	
TOVARLARNI ILGARI SURISHDA EKO MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	157
Sobiroz Azizbek Avazbekovich, Erkinova Adolat Karim qizi	
HAVO IFLOSLANISHINI MONITORING QILISHDA RAQAMLI VA YASHIL IQTISODIYOT O'RNI: SAMARADORLIK VA SIYOSIY QARORLAR.....	160
Saloxidinov Jahongir Alisher o'g'li	
CHILONJIDA (ZIZIPHUS JUJUBA) O'SIMLIGINING SHAMOLGA TA'SIRI: MORFO-FIZIOLOGIK MEKANIZMLAR VA AGROEKOLOGIK ASOSLARI	163
Yakubjonova Nodiraxon Avazxon qizi	
TOSHKENT SHAXRINI YASHIL MAKON (ZONA) QILISH LOYIHASI ISHLAB CHIQUISH	166
Xushboqov Bobur	
YASHIL ENERGETIKA ASOSIDA INTELLEKTUAL TEMIR YO'L TARMOQLARIDA ELEKTR ENERGIYANI BOSHQARISH TIZIMLARI: EKOLOGIK BARQARORLIK VA OPTIMAL INTEGRATSIYA YECHIMLARI	169
Olimjon Toirov, Shohruh Azimov	
IQLIM O'ZGARISHLARI VA GLOBALLASHUV SHAROITIDA EKOLOGIK-HUQUQIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH.....	175
Jumanazar Xolmuminov	
STATISTICAL ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING CREDIT INTEREST RATES IN COMMERCIAL BANKS.....	175
Abdullayev Shakhobiddin Shamsiddinovich	
MAMLAKATIMIZDA JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN DAROMAD SOLIG'I VA UNI PROGNOZ QILISH USULLARI	178
Sobirova Nigora Baxtiyor qizi	

MAMLAKATIMIZDA JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN DAROMAD SOLIG'I VA UNI PROGNOZ QILISH USULLARI

Sobirova Nigora Baxtiyor qizi

Bank - moliya akademiyasi magistranti

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda O'zbekistondagi jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i, uning stavkasi, imtiyozlari, soliq bazasini hisoblash va to'lash tartibi hamda daromad solig'ini prognoz qilish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: jismoniy shaxs, soliq, daromad, daromad solig'i, stavka, soliq bazalari, soliq to'lovchilar, prognozlashtirish.

Abstract. This study examines personal income tax in Uzbekistan, including its tax rates, exemptions, the calculation of the tax base, payment procedures, and approaches to forecasting personal income tax revenues.

Key words: individual, tax, income, personal income tax, tax rate, tax bases, taxpayers, forecasting.

Аннотация. В данном исследовании рассматриваются налог на доходы физических лиц в Республике Узбекистан, его ставки, налоговые льготы, порядок расчёта налоговой базы и уплаты, а также вопросы прогнозирования налога на доходы физических лиц.

Ключевые слова: физическое лицо, налог, доход, налог на доходы физических лиц, ставка, налоговая база, налогоплательщики, прогнозирование.

KIRISH

Iqtisodiyotni liberallashtirish va mamlakatni modernizatsiyalash sharoitida soliqlar davlat byudjetini daromad bilan ta'minlovchi asosiy manba hisoblanib, ularning shakllanishida soliq to'lovchilar, ya'ni yuridik va jismoniy shaxslarning o'рни beqiyosdir. Soliqlar har bir davlat mavjud bo'lishining asosiy sharti hisoblanadi. Jumladan, mamlakatimizda ham soliqlar o'ta muhim ahamiyat kasb etadi. Soliqlar orqali davlat byudjetining asosiy daromad qismi shakllantiriladi.

Davlat byudjeti daromadlari hisobidan ijtimoiy soha moliyalashtiriladi, iqtisodiy islohotlar amalga oshiriladi. Bundan tashqari, soliq tizimi orqali iqtisodiy va ijtimoiy sohalarni maqsadga muvofiq rivojlantirish yo'lga qo'yiladi. Shu sababli, hukumat tomonidan soliq tizimini rivojlantirish borasida uzluksiz chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda va amalda joriy etilmoqda. Ushbu chora-tadbirlar bugungi kunda o'z samarasini bermoqda.

Keyingi yillarda soliqlar va yig'implarning o'z vaqtida davlat byudjetiga kelib tushishini ta'minlash maqsadida bir qator ijobiy ishlar amalga oshirilmoqda.

Xususan, so'nggi yillarda jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tizimida amalga oshirilgan islohotlar — soliq stavkalarining pasaytirilishi, progressiv stavkaning bekor qilinishi, yagona stavkaning joriy etilishi, soliq hisobotlarini soddalashtirish hamda raqamlashtirish jarayonlari — soliq tushumlarini prognozlashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishni talab etadi. Chunki prognozlash jarayonida iqtisodiy, demografik va institutsional omillarning har biri soliq tushumlariga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi.

Soliq tizimida o'ta dolzarb bo'lgan sohalardan biri soliq statistikasi va prognozi hisoblanadi. Chunki soliq statistikasi soliq to'lovchilari, soliq obyektini hamda soliq tushumlari hisobini yuritish, statistik ko'rsatkichlarni shakllantirish, tahlil va prognoz jarayonlari uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni yig'ib beradi. Shu ma'noda, respublikamizda soliq tizimini rivojlantirishda soliq statistikasining ahamiyatli o'рни mavjud, desak mubolag'a bo'lmaydi.

Soliq tushumlarini prognozlashtirish davlat byudjetini samarali boshqarishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Soliq tushumlarini ilmiy asoslangan holda prognozlash orqali davlat byudjetining daromad va xarajat qismlaridagi muvozanatni saqlash, byudjet taqchilligiga yo'l qo'ymaslik, byudjetning solikli daromadlarini manbalar bo'yicha bajarilishini ta'minlash hamda soliq tushumlarining moliyaviy yil davomida uzluksiz va barqaror yig'ilishini ta'minlash mumkin. Natijada, mamlakatda makroiqtisodiy barqarorlik mustahkamlanadi va rejalashtirilgan investitsion loyihalar o'z vaqtida amalga oshiriladi.

Jismoniy shaxslarni soliqqa tortish mexanizmi, soliqlarni hisoblash va byudjetga undirish, soliq imtiyozlarini qo'llash tartiblari doimiy ravishda o'ziga xosligi bilan soliq munosabatlarida alohida ahamiyat kasb etib kelgan.

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i jismoniy shaxslar tomonidan mehnatga haq to'lash ko'rinishida hamda boshqa toifadagi daromadlardan undiriladi. Mazkur soliqning to'lovchilari soliq solinadigan daromadga ega bo'lgan barcha jismoniy shaxslar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi rezidentlari va norezidentlari hisoblanadi.

Ushbu soliq turi jismoniy shaxslar tomonidan olinadigan daromad bilan bevosita bog'liq bo'lganligi sababli, jismoniy shaxslarning jami daromadlari va ularning tarkibi jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining mohiyatini ochib beradi. Jismoniy shaxslarning jami daromadi tarkibi O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 53-bobida bayon etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 370-moddasiga asosan, jismoniy shaxslarning jami daromadlari tarkibiga quyidagilar kiradi:

- mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadlar;
- mulkiy daromadlar;
- moddiy naf tarzidagi daromadlar;
- boshqa daromadlar.

Ish beruvchi bilan tuzilgan mehnat shartnomasiga muvofiq ishlarni bajarayotgan jismoniy shaxslarga hisoblanadigan va to'lanadigan barcha to'lovlar mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadlar deb e'tirof etiladi.

Mehnatga to'langan haq ishbay narxlar, tarif stavkalari va mansab maoshlari asosida hisoblanadi. Bundan tashqari, mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadlarning tarkibiga rag'batlantirish xususiyatiga ega to'lovlar, kompensatsiya to'lovlari hamda ishlanmagan vaqt uchun to'lanadigan haq ham kiradi.

Rag'batlantirish xususiyatiga ega bo'lgan to'lovlar tarkibiga ishchi va xodimlarning ish natijalari, kasbiy mahorati, ko'p yillik ish staji va shunga o'xshash ko'rsatkichlar asosida mukofot tariqasida to'lanadigan to'lovlar kiradi. Ish haqi ko'rinishidagi to'lovlar tarkibida kompensatsion to'lovlar muhim o'rin egallaydi.

Jismoniy shaxslarning mulkiy daromadlari ularning investitsion faoliyati bilan bevosita bog'liqdir. Mulkiy daromadlarning foizlar va dividendlar ko'rinishidagi turlari to'lov manbasida soliqqa tortiladi. Bugungi kunda jismoniy shaxslarning mulkiy daromadlari salmog'i va ahamiyati tobora oshib bormoqda.

Jismoniy shaxslar boshqa shaxslardan moddiy naf tarzida ham daromadga ega bo'lishi mumkin. Bunday daromadlarga yuridik shaxs tomonidan jismoniy shaxslarning bolalarini maktabgacha ta'lim muassasalarida o'qitish va tarbiyalash xarajatlarini to'lash, kommunal xizmatlar haqi, xodimlarga berilgan uy-joy haqi, uy-joydan foydalanish xarajatlari, yotoqxonadagi joylar haqi yoki ularning o'rnini qoplash qiymati, oziq-ovqat va yo'l chiptalari qiymatini to'lash yoki qoplash hamda shu kabi jismoniy shaxs foydasiga amalga oshirilgan xarajatlari kiradi.

Soliq tizimi barqarorligini ta'minlashda soliqlarni to'g'ri hisoblab chiqish va ularning hisob-kitobini aniq yuritish muhim omillardan biri hisoblanadi. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini hisob-kitob qilishda quyidagi ko'rsatkichlardan foydalaniladi:

- navbatdagi moliya yili va rejalashtirish davri uchun ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish prognoz ko'rsatkichlari;
- o'tgan davrlar uchun Soliq kodeksining 366-moddasiga muvofiq soliq bo'yicha soliq bazasi dinamikasi, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i va ijtimoiy soliq bo'yicha soliq hisobotlari shakllarining yig'ma ma'lumotlari asosida, soliq statistikasi ma'lumotlariga muvofiq, soliq bo'yicha haqiqatda tushumlar dinamikasi;
- Soliq kodeksining 54-bobi — "Soliq imtiyozlari"da hamda boshqa manbalarda nazarda tutilgan soliq stavkalari, imtiyozlar va preferensiyalar.

Prognozlashtirish — mamlakat xalq xo'jaligi va korxonalar darajasida iqtisodiy jarayonlarni boshqarish usulidir. Prognozlashtirish o'tgan yillar ma'lumotlariga asoslanib, kelgusi davr uchun maqsadlarni belgilash va ularni amalga oshirish yo'llarini aniqlaydi. Prognozlashtirish boshqaruvning iqtisodiy usullaridan biri bo'lib, iqtisodiy tizimning kelgusidagi holatini aniqlab beruvchi rejalarni ishlab chiqish hamda ularni amalga oshirish yo'llari, usullari va vositalari yig'indisidir.

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bo'yicha tushumlarning prognoz hajmini hisoblash prognoz ko'rsatkichlari, stavkalar darajalari va boshqa ko'rsatkichlardan (soliq bo'yicha soliq imtiyozlari, yig'uvchanlik darajasi va boshqalar) to'g'ridan to'g'ri foydalanishga asoslangan to'g'ridan to'g'ri hisoblash usuli yordamida amalga oshiriladi.

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i tushumlarining prognoz hajmi (DS_p) jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining har bir turi prognoz tushumlarining summasi sifatida aniqlanadi:

$$DS_p = DS_1 + DS_2 + DS_3 + DS_4, \text{ bu yerda:}$$

DS_1 – Soliq kodeksining 371-moddasiga muvofiq, rezident jismoniy shaxslarning mehnatga haq to'lash ko'rinishidagi daromadlaridan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bo'yicha tushumlar;

DS_2 – Soliq kodeksining 375-moddasiga muvofiq, mulkiy daromadlar hajmi;

DS_3 – Soliq kodeksining 376-moddasiga muvofiq, moddiy naf tarzidagi daromadlar;

DS₄ – Soliq kodeksining 377-moddasiga muvofiq, boshqa daromadlar.

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini prognoz qilishning metodologik formulasi:

$$JSHODS_{\text{prognoz ko'rsatkich}} = (((SADSB) * (IH_{o'd}) - (SI)) + ((DBSB) * (IH_{o'd}) - (SI))) * ST/100 \pm TK \quad (3).$$

Bu yerda:

SADSB – soliq agentlari tomonidan shakllantirilgan daromad solig'i bazasi(so'mda);

IH_{o'd} – ish haqining o'sish darajasi(foizda);

SI – daromad solig'i bo'yicha berilgan soliq imtiyozlari summasi(so'mda);

DBSB – Deklaratsiya asosida aniqlangan soliq bazasi(so'mda);

ST – soliq stavkasi (foizda);

TK – tuzatish koeffitsiyenti;

O'z navbatida TK – (ASADSB yil boshi) - (ASADSB yil oxiri) * ST/100;

Bu yerda:

ASADSB yil boshi – soliq agentlari tomonidan shakllantirilgan daromad solig'i bazasining yil boshidagi avvalgi uch o'rtacha yillik summasi;

ASADSB yil oxiri – soliq agentlari tomonidan shakllantirilgan daromad solig'i bazasining yil oxiridagi avvalgi uch o'rtacha yillik summasi;

Boshqa soliqlar singari, ushbu soliq turi bo'yicha soliq tushumlarini prognoz qilish jarayonida ham o'ziga xos bir qator omillarni e'tiborga olish taqozo etiladi. Davlat byudjetiga daromad solig'i tushumlarining kamayishiga ma'lum omillar ta'sir ko'rsatsa, xuddi shuningdek, ularning ko'payishiga ham bir qator omillar ta'sir etadi. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bo'yicha prognozlarni amalga oshirishda ushbu omillarni to'g'ri tushunish va ularning mohiyatini anglash muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqtisodiyotni liberallashtirish va mamlakatni modernizatsiyalash sharoitida jismoniy shaxslardan undiriladigan daromad solig'ining mohiyati, soliq munosabatlaridagi ahamiyati, soliq tizimi va davlat byudjeti daromadlaridagi salmog'ini nazariy hamda amaliy ma'lumotlarga tayangan holda tahlil qilish va o'rganish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Qanchalik murakkab bo'lmasin, aholining daromadlarini soliqqa tortishning yangi tizimini qat'iy hayotga joriy etish zarur. Chunki mazkur tizim davlat daromadlarini shakllantirish nuqtai nazaridan avvalgi soliq tizimiga nisbatan ijtimoiy jihatdan adolatliroq va samaraliroq hisoblanadi.

Jismoniy shaxslar daromadlaridan olinadigan soliqlar ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatga ega bo'lib, bu holatni boshqa soliqlarda sezish nisbatan qiyin. Chunki ushbu soliq har bir soliq to'lovchi subyektining hayotida muhim rol o'ynaydi.

Jismoniy shaxslar tomonidan to'lanadigan soliqlar ichida byudjet tushumlarida salmoqli o'rinni egallaydigan soliq jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'idir. Ushbu soliq davlat byudjeti daromad manbalaridan biri bo'lib, u umumdavlat soliqlari tarkibiga kiradi. Uning o'ziga xos xususiyati shundaki, soliq jismoniy shaxslarning bevosita daromadlaridan undiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida keltirilgan fikrlardan ko'rinib turibdiki, bugungi kunda mazkur soliq turi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy hayotida muhim rol o'ynaydi. Soliq tushumlarini prognoz qilish jarayonida jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining salmoqli ulushi mavjud.

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bo'yicha beriladigan soliq imtiyozlari esa, aksincha, prognoz ko'rsatkichlarining pasayishiga olib kelishi mumkin. Shu ma'noda, soliq imtiyozlari bilan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i tushumlarining prognoz ko'rsatkichlari o'rtasida teskari va kuchli korrelyatsion bog'liqlik mavjud, degan xulosaga kelish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi (yangi tahriri).
2. "O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq xizmati to'g'risida"gi Qonun, № 474-I, 29.08.1997.
3. "Davlat soliq xizmati organlari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3802-son Qaror.
4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017.
5. Zavalishina I.A. Soliqlar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: "Iqtisodiyot va huquq dunyosi" nashriyot uyi, 2005.
6. Vahobov A.V., Jo'raev A.S. Soliqlar va soliqqa tortish. Darslik. – Toshkent: "Sharq", 2009.
7. Yahyoev Q. Soliqqa tortish nazariyasi va amaliyoti. Darslik. – Toshkent, 2003.
8. Gadoev E. va boshqalar. Bilvosita soliqlar. O'quv-amaliy qo'llanma. – Toshkent: "Norma", 2011.

9. Gadoev E.F., Kuzieva N.R. Jismoniy shaxslarni soliqqa tortish. Darslik. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2012.
10. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portalı – www.gov.uz
11. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi – www.lex.uz
12. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining rasmiy sayti – www.mf.uz
13. O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasining rasmiy sayti – www.soliq.uz
14. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasining rasmiy sayti – www.stat.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10-maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

E.I.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

ISBN 978-9910-8407-4-6

9 789910 840746